

Савлук

Михайло Іванович

*Професор, доктор економічних наук,
професор кафедри банківської справи
ДВНЗ «КНЕУ імені В. Гетьмана»*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ НБУ В УМОВАХ СИСТЕМНОЇ РОЗБАЛАНСОВАНOSTІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Функціональні завдання НБУ впливають з тих функцій, які законодавчо закріплені за ним у Конституції України і в Законі «Про Національний банк України» (1999 р.). У Конституції чітко зафіксовано як основну функцію НБУ «забезпечення стабільності грошової одиниці України». У Законі повторено цю основну функцію, але додано, що для її виконання НБУ «сприяє дотриманню стабільності банківської системи, а також, у межах своїх повноважень, – цінової стабільності». У Законі визначені ще й інші функції, до яких віднесено, по суті, окремі напрями операційної діяльності, тому функціями назвати їх можна лише умовно. Тому функціональні завдання НБУ ми пов'язуємо з основною його функцією – забезпеченням стабільності гривні і трактуємо їх як способи реалізації основної функції.

Судячи з формулювання статті 6 Закону «Про Національний банк України», законодавець однозначно розрізняє поняття «стабільність грошової одиниці» і «цінова стабільність», хоч і не зазначає, чим вони відрізняються. Якщо цінова стабільність є проявом повільної динаміки цін на товарних ринках (низька інфляція) і є складовою стабільності грошової одиниці, то логічно визнати, що таку ж якісну ознаку – стабільність – могли б мати гроші й на інших ринках, зокрема на грошово-кредитному, де ціна грошей проявляється у формі процента, і на валютному ринку – у формі валютного курсу. Тому реалізація основної функції НБУ досягається, як мінімум, через виконання чотирьох функціональних завдань: стабілізацію цін, стабілізацію процентної ставки, стабілізацію курсу гривні, стабілізацію банківської системи. Але в Законі передбачено лише дві з них і нічого не сказано про стабілі-

зацію і розвиток економіки ні як окрему функцію, ні як функціональне завдання НБУ. Таке трактування основної функції і функціональних завдань видається сьогодні занадто обмеженим.

Зведення суспільної місії НБУ тільки до однієї, хоч і досить місткої функції видавалось у той період (друга половина 1990-х років) цілком адекватною соціально-економічній ситуації у країні та потребам подальшого розвитку. Економіка тільки що вийшла з тривалої гіперінфляції, і суспільство ще гостро відчувало на собі її руйнівні наслідки та боялося нового інфляційного сплеску, імовірність якого була ще високою. Разом з тим після стабілізації гривні внаслідок реформи 1996 року, ідеологом і організатором якої був НБУ, значно прискори-лась динаміка економічного розвитку, внаслідок чого індекс реального ВВП (у розрахунку до попереднього року) 1999-го наблизився до 100%, а 2000 року він становив уже 105,9%¹. Відкривалась хороша перспектива для економічного розвитку. За цих умов стабілізація грошей видавалася найбільш актуальним завданням НБУ, а в забезпеченні тривалої стабільності їх убачалось єдине його призначення.

Такі «романтичні» настрої українських науковців і практиків щодо результативності стабілізації гривні і здатності НБУ забезпечити її власними силами підживлювалися також посиленнями на практичний досвід і наукову думку зарубіжних країн.

Дійсно, на підставі реалій високорозвинених, добре збалансованих економік західних країн їхні науковці неокласичної школи відстоюють концепцію, що ключовим завданням центральних банків має бути регулювання стабільності грошей і навіть не в широкому її трактуванні, а лише як цінової стабільності через підтримання інфляції на певному, оптимальному для кожної країни рівні. За успішного вирішення цього завдання сили ринкового механізму нібито можуть самостійно забезпечити економічне зростання, і нема потреби втручатися в ці процеси державним регуляторам, зокрема центральним банкам. Орієнтуючись на цю концепцію, банківське законодавство багатьох розвинених країн звело функції центральних банків тільки до забезпечення цінової стабільності (оптимальної інфляції) і, по суті, зняло з них суспільне завдання стимулювати розвиток економіки.

¹ За даними НБУ.

На наш погляд, такий обмежувальний підхід до трактування суспільних функцій центробанку не відповідає ні світовому досвіду, ні реальним потребам розвитку економіки України.

По-перше, більшість сучасних високорозвинених країн пережили у своїй історії періоди економічної розрухи (світова криза 1929–1931 рр., Друга світова війна тощо). Наступне відновлення економіки включало динамічне і тривале нарощування виробничого потенціалу, відновлення інфраструктури, проведення реструктуризації реального сектору та ін. Вирішення цих завдань потребувало великих фінансових ресурсів, до формування яких залучались і центральні банки. Більшість із цих держав звільнили центральні банки від функції забезпечення економічного зростання тільки в 1950-ті роки минулого століття¹. Стан економіки України за роки незалежності є не набагато кращим, якщо не гіршим, від її стану в західноєвропейських країнах у післявоєнний період, тому нам потрібно орієнтуватися не на сучасний їхній досвід, а на попередній.

По-друге, у світі й сьогодні є значна група країн, у яких на центральні банки в тій чи іншій формі покладено завдання сприяти економічному зростанню. Це, перш за все, велика група країн, що розвиваються, у тому числі Китай, а також окремі країни з розвиненими ринковими економіками (США, Японія, єврозона) [4, с. 351–356]. Україна за розвитком економіки, за рівнем добробуту і соціальним становищем перебуває ще на рівні країн, що розвиваються, і навіть відстає від багатьох з них, а тому саме їхній досвід у визначенні суспільних завдань центральних банків мав послужити орієнтиром для неї².

Але цього не сталося, і хоча НБУ постійно проголошував курс на стабілізацію гривні, вона, фактично, відкрито чи скрито знецінювалась за всіма показниками. За 14 років після ухвалення Закону «Про Національний банк України» (1999–2014 рр.) за рівнем споживчих цін (інфляції) вона знецінилась у 4,5 раза, за офіційним курсом (до долара

¹ Проте у США серед цілей монетарної політики ФРС залишилися високий рівень зайнятості та економічне зростання, що свідчить про широкий підхід до визначення функцій центробанку США.

² Після глобальної фінансової кризи 2008–2009 рр. активізувалася дискусія серед західних науковців про неефективність одноцільової системи монетарної політики, спрямованої лише на стабілізацію цін, і обговорюється доцільність переходу до багатоцільового режиму з включенням як мети не тільки стабілізацію цін, а й економічне зростання і навіть фінансову стабілізацію [5, с. 350–355].

США) девальвувалась у три рази, за офіційною обліковою ставкою НБУ постійно коливалась – спочатку знизилась майже у вісім разів, а потім підвищилась у 4,6 раза. Такі зміни у стабільності гривні свідчать про вкрай низьку ефективність монетарної політики НБУ, що значною мірою спричинювалося слабкістю економіки як реальної бази стабілізації грошей, і про відсутність усякої відповідальності НБУ за її розвиток. Якби ця ситуація турбувала керівні органи Національного банку, то вони повинні були б ініціювати перед Верховною Радою внесення відповідних змін у законодавчу базу з метою розширення його функціональних завдань, включивши до них і завдання із забезпечення економічного розвитку.

Тому 2010 року НБУ ініціював внесення змін у законодавче визначення його функцій, і вони були ухвалені парламентом. Проте ці зміни, на наш погляд, не розв'язали тієї проблеми, перед якою опинився НБУ, а скоріше за все, ще ускладнили її. Зберігши формально у статті 6 конституційне визначення основної функції як «забезпечення стабільності грошової одиниці», у другій частині цієї статті автори записали, що при виконанні основної функції НБУ «має виходити із пріоритетності досягнення та підтримання цінової стабільності в державі». Таким формулюванням вони, по суті, отожднили стабільність грошей із ціновою стабільністю і підмінили основну функцію (стабілізацію грошей) тільки одним функціональним завданням – ціновою стабілізацією. Таку підміну можна розглядати як істотне порушення конституційної норми і як спробу зняти з НБУ відповідальність за виконання стабілізаційних завдань на валютному і грошово-кредитному ринках. По суті, з другої половини 2010 року в країні ніхто не відповідає за стан валютного ринку і динаміку курсу гривні, а також за динаміку процентної ставки. Чи не тому в нас після 2010-го так високо злетіли облікова процентна ставка і ставки НБУ за кредитами рефінансування, низько впали курс гривні і золотовалютні резерви. Думаю, що тут є над чим задуматися.

Заслуговує на увагу і четверта частина статті 6 нової редакції Закону, в якій передбачено, що НБУ «також сприяє додержанню стійких темпів економічного зростання та підтримує економічну політику Кабінету Міністрів України за умови, що це не перешкоджає досягненню цілей, визначених у частинах другій та третій цієї статті». Це зовсім нове положення і включення його до Закону може свідчити про те, що

і НБУ, і Верховна Рада починають усвідомлювати відповідальність центрального банку за стан економіки, що можна тільки вітати. Крім того, сприяння економічному зростанню прямо не пов'язується з ціновою стабільністю як її результат, а ставиться як самостійне функціональне завдання. Це значить, що НБУ не може «закрити» це завдання лише стабілізацією цін, а мусить уживати ще й інші заходи (у межах своєї компетенції), наприклад, сприяти створенню банків розвитку, запроваджувати деякі пільги при фінансуванні інвестиційних проектів та ін.).

Проте формулювання четвертої частини цієї статті дає підстави сумніватися в серйозності намірів НБУ виконувати задеклароване в ній функціональне завдання. По-перше, чому НБУ повинен сприяти лише додержанню стійких темпів економічного зростання, а не їх підвищенню? Якщо економіка з року в рік показуватиме 0,1–0,2% приросту ВВП, то НБУ зможе спокійно відзвітувати перед суспільством про виконання цього функціонального завдання. Але чи зможе така «стійкість темпів» задовольнити суспільство? Думаю, що не зможе. Тому в частині 4 статті 6 Закону замість слів «сприяє додержанню стійких темпів...» доцільно записати «сприяє стійкому нарощуванню темпів...».

По-друге, виконання НБУ цього функціонального завдання надмірно обставлено попередніми умовами, що відкриває для НБУ можливості відмовитися від будь-яких зусиль щодо сприяння економічному зростанню, оскільки його фахівці зможуть легко довести, що кожне з таких зусиль ускладнюватиме цінову стабілізацію чи стабілізацію банківської системи. Та й за пріоритетністю підтримка розвитку економіки поставлена на останнє місце. Чи дійдуть до нього «руки» в НБУ?

Підсумовуючи сказане про внесені зміни до Закону «Про Національний банк України», можна зазначити, що вони ще більше відвернули НБУ від реальної економіки. Навіть та слабка надія на те, що за низької інфляції при ціновій стабілізації, яку обіцяє нам НБУ, почне зростати економіка, може не збутися. Адже на динаміку інфляції в Україні впливають не тільки монетарні чинники, які НБУ може регулювати, а й багато немонетарних, на які НБУ прямо впливати не може. Для своїх потреб НБУ розраховує монетарну інфляцію через інструмент так званої базової інфляції, яка нібито є немонетарною, і він за неї не відповідає. Відсутність надійної методики визначення рівня монетарної інфляції і встановлення НБУ монетарного порога на перспек-

тиву тільки за нею відкриває йому можливість завжди визначити фактичний рівень монетарної інфляції в межах встановленого порога. І перевірити таку «бухгалтерію» буде неможливо чи надзвичайно складно. А якщо і загальний рівень інфляції виявиться в межах порогового завдання, то це означатиме, що на полі монетарної складової відбулася не інфляція, а дефляція, тобто НБУ надмірно «стиснув» пропозицію грошей з усіма негативними наслідками для економіки.

Більше того, є ще один чинник, який ліквідує стимулювальний ефект низької і стабільної інфляції, на який дуже надіється НБУ. Адже НБУ у своїй діяльності зі стримування інфляції орієнтується на її монетарну складову, а економічні суб'єкти (бізнесмени, наймані працівники) керуються загальним рівнем інфляції, адже їхні доходи «з'їдає» і монетарна, і немонетарна інфляція. І якщо загальна інфляція висока чи зростає, в економічних суб'єктів з'являться інфляційні очікування, які стимулюватимуть їхню виробничу і трудову активність, що гальмуватиме розвиток економіки навіть за низької монетарної інфляції.

Відповідно до обмежувального підходу до трактування основної функції та функціональних завдань НБУ розбудовувався і механізм його грошово-кредитної політики. Стимування пропозиції грошей виявилось чи не єдиним способом гальмування інфляції, а такі її способи, як монетарне стимулювання інвестицій та зайнятості, сприяння розвитку фондового ринку, що забезпечують економічне зростання, опинилися поза межами впливу Національного банку. Закономірним наслідком такої політики стало погіршення трендів усіх монетарних показників.

З усіх показників перш за все слід звернути увагу на показники грошової маси – агрегат М3 і грошова база. Їхня динаміка має чітко виражену спадну спрямованість, що відповідає рестрикційній монетарній політиці задля досягнення цінової стабільності. Агрегат М3 і грошова база в середньому за рік протягом 2000–2007 рр. зростали, відповідно, на 143,7 та 136,3, що є досить високими показниками, і слід було б очікувати негативні наслідки на ринках і у сфері виробництва. Проте індекс споживчих цін у середньорічному вимірі за той період зріс лише на 16%, а реальний ВВП збільшився на 7,3%, були остаточно подолані прояви платіжної кризи. За цими показниками Україна виглядала краще від багатьох країн із трансформаційними економіками.

Починаючи з кризи 2008–2009 рр., НБУ розпочав гальмувати зростання пропозиції грошей: 2008 року МЗ збільшено лише на 30 проти 50% у 2007 р., а 2009-го МЗ навіть зменшено проти 2008 р. І це при тому, що фінансова криза – це насамперед криза платоспроможності в економіці. Не випадково центробанки багатьох країн, охоплених цією кризою, переходили до політики «кількісного пом'якшення», а НБУ йшов у зворотному напрямку. Які наслідки такої політики? Що стосується інфляції як головної мети монетарної політики НБУ, то йому вдалося її помітно знизити 2009 року (на 45%). Стабілізувався обмінний курс (на новому низькому рівні), помітно знизилась облікова ставка НБУ. Проте позитивного впливу на економіку цими успіхами НБУ не досяг: реальний обсяг ВВП 2009 року зменшився майже на 15%, рефінансування комерційних банків істотно уповільнилося, відповідно комерційні банки загальмували кредитування своїх клієнтів: підприємствам торгівлі та фізичним особам обсяги кредитів зменшились, а підприємствам базових галузей реального сектору залишились майже на попередньому рівні.

Після деякого збільшення пропозиції грошей 2010 року НБУ в наступні роки продовжував стримувати нарощування грошової бази і грошової маси, що супроводжувалось згортанням кредитування реального сектору економіки й уповільненням зростання реального ВВП. Зростання грошової бази у 2011, 2012 і 2014 рр. було не набагато кращим, ніж у кризовому 2009-му. Відповідно і зростання МЗ було повільним, а у 2013 і 2014 рр. воно було меншим, аніж зростання бази. Подібна ситуація мала місце у кризові 2008 і 2009 рр., що є тривожним сигналом для НБУ і банків. Адже це свідчить про вкрай незадовільний стан кредитної діяльності банків і втрату ними здатності продукувати власні кредитні ресурси через механізм грошово-кредитного мультиплікатора, що здорожчує банківські ресурси й ускладнює доступ до них суб'єктів господарювання і населення.

Темпи зростання споживчих цін продовжували знижуватися, по суті, аж до 2014 року. Відносно стабільним був обмінний курс гривні, знижувалась облікова ставка НБУ. Протягом двох років після кризи задовільно зростав обсяг ВВП. Це могло радувати прибічників режиму цінової стабільності, які вбачали в цих процесах підтвердження своєї правоти. Проте такі результати не могли задовольнити бізнес-

менів, суб'єктів господарювання, найманих працівників. Адже з 2012 року почалось уповільнення темпів зростання ВВП, а з 2014-го – і падіння (майже на 7%), а це веде до втрати доходів, погіршення перспектив бізнесу, ускладнення працевлаштування тощо. Більше того, гальмування інфляції з одночасним затуханням розвитку економіки погіршує умови для діяльності банків (ускладнення з формуванням кредитних ресурсів, підвищення кредитних ризиків) і вони змушені підвищувати процентні ставки, запроваджувати інші обмеження. А це ще більше ускладнює діяльність суб'єктів господарювання та й домашніх господарств. До проблем із формування власної фінансової бази, спричинених негараздами з розвитком економіки, додаються ускладнення з отриманням і поверненням банківських і комерційних кредитів, що може погіршувати становище не тільки окремих економічних суб'єктів, а й економічну та соціальну ситуацію у країні в цілому.

Яким досконалим не був би режим цінової стабілізації, його не можна застосовувати завжди, а тільки за умов, що він сприятиме реальному економічному зростанню. Тому потрібно спочатку доручити Нацбанку виконувати функціональне завдання зі сприяння економічному розвитку і поставити його за пріоритетністю в один ряд із ціновою стабільністю, а можливо й вище, і поставити вимогу до нього виробити достатній набір інструментів і методів виконання цього завдання. І тільки після цього можна дозволити перехід монетарної політики на режим інфляційного таргетування.

Із зазначеного заслуговують на увагу ще два моменти. Перший стосується динаміки рівня монетизації ВВП, другий – кредитування банківською системою потреб уряду.

Рівень і динаміка монетизації ВВП – дуже важливі монетарні індикатори стану економіки країни і навіть соціальної обстановки. Зростання рівня монетизації ВВП можливе за умов добре збалансованої економіки, добре розвиненої фінансової інфраструктури, високого соціального захисту громадян і надійного захисту їхніх прав власності, у тому числі і на грошові активи, високої довіри населення до державної влади в цілому і центрального банку зокрема, а це значить – до його монетарної політики, до національних грошей і до ділових банків. В Україні всіх цих передумов нема, про що й свідчить той факт, що рівень монетизації уже восьмий рік поспіль завмер на позначці 50–55%.

Це вкрай тривожний сигнал для суспільства, мабуть, тому фахівці НБУ стараються про нього не говорити. Які негативні наслідки має тривале замороження рівня монетизації ВВП в Україні?

Перший і головний – це той факт, що Україна перестала продукувати власні фінансові ресурси, необхідні для економічного зростання, зате адекватно почалося зростання зовнішнього боргу, що ускладнює збалансованість державного бюджету і погіршує в довгостроковій перспективі фінансовий стан банків, суб'єктів господарювання і населення.

Другий негативний наслідок полягає в тому, що без нарощування вільних від поточних потреб запасів грошей у домогосподарств і нефінансових корпорацій, яке проявляється в загальмованості рівня монетизації, не може розвиватися фінансовий ринок, не можуть створюватися небанківські фінансові інститути. Для них просто не вистачає вільної пропозиції ресурсів на ринку, їх переважно акумулює банківська система. Фінансовий ринок стає високомонополізованим великими банками, на ньому відсутня конкуренція, різко зростає можливість вибору для покупців фінансових послуг. Думаю, що не випадково саме з 2008 року, коли вперше після грошової реформи 1996-го знизився показник монетизації ВВП, помітно підскочили ставки за всіма банківськими кредитами, особливо домогосподарствам, які повністю позбавлені можливості позичати гроші деінде, крім банків. А після останньої (2014–2015 рр.) «зачистки» малих і середніх банків істотно ослабла конкуренція і на ринку банківських послуг, що ще погіршило становище споживачів цих послуг, зате активно розвивається тіньовий кредитний ринок.

Чи пов'язані ці негативні процеси з монетарною політикою НБУ? Безумовно, пов'язані. Саме в ті роки, коли НБУ розпочав політику «стискання» грошової маси (заради симулювання інфляції), почав знижуватися і рівень монетизації ВВП (2008, 2009 рр.). А в ті роки, коли агрегат М3 і база підвищувалися, зростав і рівень монетизації ВВП. Виняток із цієї тенденції становлять лише 2012, 2013 і 2014 рр. Але це результат не позитивної дії рестрикційної політики НБУ, а, скоріше, негативного її впливу на економіку. Адже коефіцієнт монетизації зріс у ті роки тому, що істотно знизилися темпи економічного зростання, і приріст навіть номінального ВВП упав до декількох відсотків на рік.

Проведений аналіз динаміки рівня монетизації ще раз доводить, що не можна обмежувати функціональні завдання НБУ лише однією

ціновою стабілізацією, а потрібно доручити йому завдання сприяти зростанню монетизації ВВП поряд з економічним зростанням та ціновою стабілізацією. І нічого боятися нарощування цього показника. Найрозвиненіші країни вже давно переступили його 100-відсотковий рівень і наближаються до 200-відсоткового, завдяки чому вони перетворилися з позичальників на кредиторів на світовому фінансовому ринку. Цим країнам звичайно вигідно, щоб коефіцієнт монетизації ВВП України не перевищив 50% і вони не втратили такого важливого позичальника, як Україна. Але навіщо нам заганяти самих себе у клуб вічних світових позичальників, у тому числі рестрикційною політикою під гарною обгорткою цінової стабілізації? Хочеться думати, що це наслідок недостатнього професіоналізму прибічників такої політики, а не результат чогось гіршого.

Друга проблема, на якій я обіцяв спинитися, – це розвиток кредитних відносин НБУ з урядом. Хоча в Конституції ці відносини не згадуються у зв'язку з основною функцією НБУ, але в Законі «Про Національний банк України» згадуються як обов'язок (чи порада) НБУ підтримувати економічну політику уряду, якщо це не суперечить стабілізації гривні. Цей запис у Законі можна розглядати як додаткове функціональне зобов'язання НБУ. Але потрібно уточнити деякі формулювання цього завдання і як воно пов'язане з іншими правами НБУ, передбаченими цим же Законом.

Підтримувати політику уряду НБУ може політично, тобто на словах, а може й економічно, шляхом фінансування витрат уряду. Швидше за все, наш уряд очікує від НБУ другого способу підтримки своєї політики, а за словами «економічна політика» скривається, скоріше за все, бюджетна політика, оскільки наш бюджет постійно дефіцитний і саме для його покриття уряд очікує підтримку від НБУ. З формулювань цього положення в Законі складно зрозуміти: добровільно чи обов'язково таку підтримку повинен надавати НБУ. Думаю, що уряд і НБУ по-різному трактують цей запис: уряд як обов'язкову, а НБУ як добровільну, що вносить певний дисонанс у відносини між двома гілками монетарної влади у країні. Думаю, що правильнішою є позиція НБУ і до цього його зобов'язує стаття 4 цього ж Закону, в якій записано: «Національний банк не відповідає за зобов'язаннями органів державної влади», окрім випадків, коли він добровільно це робить.

Тому будемо вважати, що НБУ широко фінансує потреби уряду на добровільних засадах¹. Але якщо ця діяльність НБУ добровільна, то фінансова підтримка уряду має бути епізодичною, коли вона дійсно не загрожує стабільності гривні (і економічному зростанню – слід було б додати). Проте реальна ситуація в останні роки розвивається по-іншому.

Починаючи з 2008 року відбулося стрімке зростання кредитування уряду під його облігації спочатку комерційними банками, а 2009-го – й НБУ. Сумарно ці кредити уряду збільшились із 6,2 млрд грн у 2008 р. до 73,2 млрд грн у 2009 р., тобто за два роки – майже у 12 разів, у той час як кредитування населення і реального сектору було істотно «стиснено». Але ситуація не змінилася і в період післякризового відновлення економіки, коли саме реальний сектор потребував значної кредитної підтримки. Починаючи з 2010 року, кредитування уряду щорічно зростало 1,5–2 рази, у той час як кредитування економіки зростало темпами в кілька процентів. Це не тільки призвело до істотного перерозподілу фінансових ресурсів із реального сектору економіки у сферу державних фінансів, погіршивши фінансовий стан, зокрема платоспроможність підприємств і населення, а й відчутно погіршило баланс самого НБУ: частка цінних паперів (читай – державних) у його активах зростала з 39,1% у 2007 р. до 65,5% у 2014 р. Тим самим НБУ взяв на себе великі ризики фінансової політики уряду.

Чи пов'язані ці процеси в банківському секторі також із рестрикційною політикою НБУ? На наш погляд, тісно пов'язані. «Стискаючи» пропозицію грошей і кредитування економіки, НБУ підриває дохідну базу державного бюджету і роздуває соціальні потреби суспільства, які потрібно фінансувати з бюджету, зокрема потреби на надання допомоги у зв'язку з безробіттям, підтримання і розвиток соціальної інфраструктури тощо, які могли б не збільшуватися за адекватного розвитку економіки, можливому за виваженої грошово-кредитної політики НБУ.

Утягнувшись у широке фінансування урядових витрат, а згодом і витрат місцевих органів влади (після завершення децентралізації державного устрою), фактично НБУ взяв на себе ще одне функціональне зобов'язання – сприяти підтриманню збалансованості державних фінансів, хоч воно прямо й не передбачене чинним законодавством.

¹ У першому Законі України «Про банки і банківську діяльність» (1991 р.) прямо заборонялося НБУ фінансувати потреби уряду.

Якщо він не може відмовитися від цього зобов'язання за принципом добровільності, буде й надалі широко (а не спорадично) фінансувати уряд, то потрібно внести відповідні зміни до Закону «Про Національний банк України», доручивши йому ще одне функціональне завдання, яке він повинен обов'язково виконувати доти, доки розвиток економіки не набуде достатніх темпів, щоб збалансувати державний бюджет усіх рівнів, – на податковій, а не на емісійній основі.

Отже, розв'язання і цієї проблеми потребує від НБУ повернутись обличчям до реальної економіки і взяти на себе ще одну головну функцію – сприяти економічному зростанню, хоч це складніше завдання, ніж стабілізація цін, що досягається лише інструментами рестрикційної грошово-кредитної політики.

Список використаної літератури

1. Конституція України.
2. Закон «Про Національний банк України» (ред. 1999 р. і 2010 р.).
3. Петрик О. І. Шлях до цінової стабільності: світовий досвід і перспективи для України / О. І. Петрик. – К. : УБС НБУ, 2008. – С. 351–356.
4. Основні засади грошово-кредитної політики НБУ.
5. Новые вызовы для денежно-кредитной политики в современных условиях. – К. : Ин-т экономики и прогнозирования, 2012. – Кн. 2. – 359 с.